

Sultan Abdülaziz Han'ın Yadigarları
AZİZİYE CAMİLERİ

Sultan Abdülaziz Han'ın Yادigarları
AZİZİYE CAMİLERİ

Kasım HIZLI - Selman KILINÇ

ÇAMLICA

İstanbul 2013

1875 yılına ait fotoğrafta, Dolmabahçe Sarayı'nın hemen yukarısında, Aziziye Camii'nin temelleri ve inşaattaki iskeleler görülmüyor

BOĞAZIÇI'NİN İNCİSİ OLACAKTI AZİZİYE CAMİİ

Jnsanlar gibi şehirlerin de ruhları vardır. Bu ruhu elle tutulur, gözle görülür hâle getiren ve ona ebedilik kazandıran birtakım unsurlar vardır. Fetihle birlikte Müslüman kimliğine bürünen ve üzerinde yaşayanlara İslam ruhunu tatlı tatlı hissettiren unsurların başında şüphesiz camiler gelir.

Mahalle mescidinden selatin camisine, kadife sesli müezzininden Ayasofya'nın kurra hafızına, cami haziresinden derya gibi sonsuz Karacaahmet'ine kadar İstanbul hiçbir yerde benzeri olmayan bir tenasübün merkezidir. Camiler bu uyumun baş aktörleridir. Osmanlı sultanları da devamlılığı sürdürmek için İstanbul'un her tepesine bir cami inşa ettirerek bu ruhu canlı tutmuşlardır.

İstanbul aslında Suriçi'nden ibarettir ve fethin ardından inşa edilen selatin camileri Suriçi'nin muhtelif tepelerini süslemiştir. Son iki asırda ise Boğaziçi revaç kazanmış ve yapılan saraylar, yalılar, kasırlar ve konaklar ile boğaz, adeta incilerle süslenmiştir. Beylerbeyi'ne Hamid-i Evvel Camii'ni inşa ettiren Sultan Birinci Abdülhamid Han; Dolmabahçe Sarayı'nı, Büyük Mecidiye Camii'ni, Küçükusu Kasrı'nı inşa ettirerek boğazı süsleyen Abdülmecid Han ve muhtelif paşalar, saray mensupları, hanım sultanlar Boğaziçi'ne yepyeni siluet, bir kimlik kazandırmışlardır.

Boğaziçi'ni çeşitli yapılarla süsleyen en önemli Osmanlı sultanı Abdülaziz Han'dır. Onun devrinde inşa edilen ve günümüzde de hâlâ ayakta olan muazzam eserlerin yanında Abdülaziz Han, kıyamete kadar hayırla yad edilecek ve kendisi için sadaka-i cariyeye olacak bir cami inşa ettirmek istiyordu. Ecdadı gibi İstanbul'un hâkim bir tepesini seçerek hem İstanbul'a hem de hanedana yakışacak, abidvî nitelikte bir eserin peşindeydi. Kendisi bizzat araştırmalar yaptı ve Boğaz'ın en güzel manzaralı seyir te-

Sultan Abdülaziz Han

1906 tarihli suluboya tabloda mahalleye "Taşlık" ismini veren cami kalıntıları

Warwick Goble

13 Kasım 1949'da Hürriyet Gazetesi'nde Aziziye Camii hakkında yayımlanan bir makale

ÖDEMEYİ KABUL ETMİŞTİR TÜRK TİCARET BANKASI

TARİHİ BAHİSLER
Yapılamayan En Son Selâtin Camii
Aziziye Camii neden yapılamadı?

Yahin memleketi kadar Mısra sultânında (Taahh) ahiye halk arasında bulunan ve bu gün tahakkuk edilmeyen Aziziye camisinin teminatleri türlü türlü idi.

MEHMET REŞİD

Yahin memleketi kadar Mısra sultânında (Taahh) ahiye halk arasında bulunan ve bu gün tahakkuk edilmeyen Aziziye camisinin teminatleri türlü türlü idi.

Yahin memleketi kadar Mısra sultânında (Taahh) ahiye halk arasında bulunan ve bu gün tahakkuk edilmeyen Aziziye camisinin teminatleri türlü türlü idi.

raslarından biri olan ve Dolmabahçe Sarayı arkasındaki Vişnezâde mahallesinde bulunan Bayıldım Bahçesi'ni yaptıracığı cami için uygun buldu. Caminin, saraya yakın olması da ayrı bir tercih sebebi olmuş, cami ile saray arasında bir köprü de inşa edilmesi planlanmıştı. Nitekim Yıldız Sarayı'nı devamlı merkez olarak kullanan ilk padişah olan Sultan Abdülaziz Han, Yıldız'ı Çırağan Sarayı'na bağlayan bir köprü inşa ettirmişti.

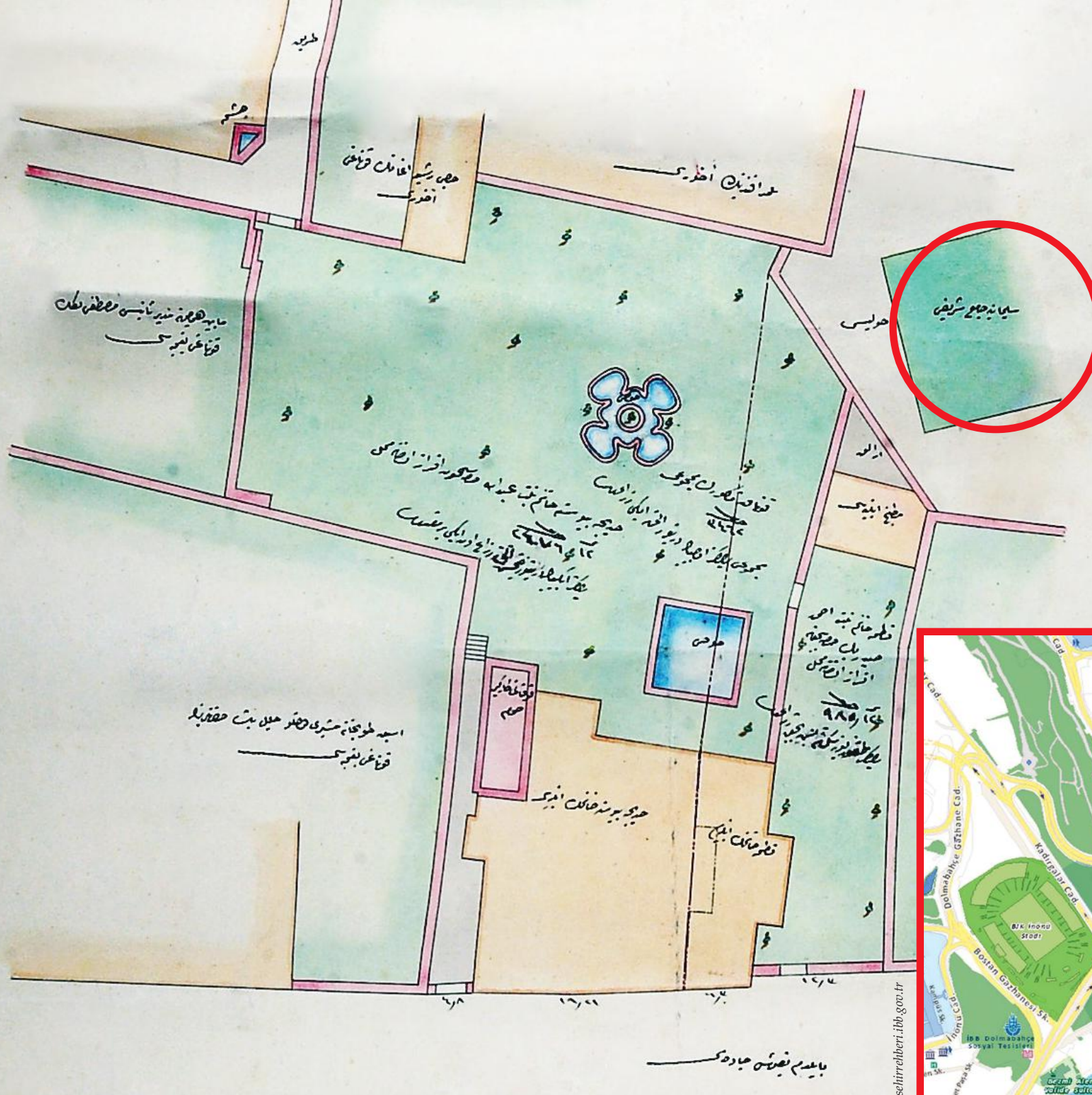
Projelendirilerek 1875 yılında inşasına başlanan Aziziye Câmii, sultanın 1876'da tahttan indirilmesi ve elim bir şekilde şehit edilmesiyle yarım kalmış, geriye ise şehit sultanın ve camisinin hazin hikâyesi ile solmuş birkaç fotoğraftan başka bir şey kalmamıştır. Yaptığımız araştırmalarda cami hakkında sadece şehir efsanelerinin, doğruluğu tahkik edilemeyen hatıra kıvrıntılarının ve yıllardır tekrarlanan birtakım yanlış bilgilerin olduğunu fark ettik. Hem bu hataları tashih hem de tarihimizin karanlıkta kalmış bir noktasını aydınlatmak için arşivlerde konuyla ilgili birtakım araştırmalar yaptık.

Sultanın cami için seçtiği, Bayıldım Bahçesi diye bilinen bu alanda Kanuni Sultan Süleyman tarafından inşa ettirilmiş, tamire muhtaç vaziyetteki Süleymaniye Camii ile Abbas Ağa Vakfı'na ait iki ev ile muhtelif şahıslar nâmına hâneler bulunuyordu. 24 Eylül 1880 tarihinde Süleymaniye Camii hademesinin maaşlarının ödenmesi-ne dair yazılan iradeden anlaşıldığına göre, Süleymaniye Camii, Aziziye Camii'nin inşaatı sırasında sökülüştür. Cami ile birlikte haneler de yıkılmış ve mevki inşaat için uygun hale getirilmiştir.¹

Yapılacak olan bu büyük caminin giderleri için gelir kaynaklarda düşünülmüştü. Bunun için Vişnezade mahallesinden bazı binalar satın almış ve günümüzde "Akaretler" (kira getiren) olarak anılan sıra evler yaptırılmıştı.

¹ BOA, İ.DH, 814/65741

Eski bir Osmanlı haritasında,
Aziziye Camii arsasında bulunan
ve inşaaatla başlamadan evvel sökülen
Süleymaniye Camii

Günümüze ait haritada, Aziziye
Camii'nin inşa edilmesinin planlandığı
geniş arazi üzerinde İnönü Parkı ve
çeşitli binalar bulunuyor

schirralberi.ihb.gov.tr